

Niyazi RƏHİMOV

Bu yaxınlarda sosial şəbəkədə qarşıma təsadüfən paylaşımlar, yazılar çıxdı. Valideynlərin bir-birindən fərqli rəyləri, razılıq və narazılıqları, təşəkkürlərini oxuduqca bitmirdi. Son aylardakı şagird, valideyn-müəllim münasibətlərilə bağlı hadisələrdən sonra oxuduğum yazılar diqqətimi çəkdi. Özəl təhsil müəssisələri içində tez-tez MİL - Müasir İnnovasiyalar Liseyinin adının çəkilməsi, bu tədris ocağında uşaqlar üçün yaradılan şərait barədə oxuduqlarım məndə buradakı mühitlə daha yaxından tanış olmaq istəyi yaratdı. Elə bu məqsədlə də liseyin direktoru Sevinc Əliyeva ilə əlaqə saxladım. Təhsil ocağı ilə yaxından tanış olmaq arzumu lisey rəhbərliyinə bildirdim.

- Müasir İnnovasiyalar Liseyinin yaranma tarixi, fəaliyyəti və özünəməxsusluğu haqqında nə deyə bilərsiniz?

- Müasir İnnovasiyalar Liseyi 2015-ci ilin iyununda təsis edilib. Əsas məqsədimiz insan kapitalının inkişafı, müasir tədris mühitinin formalaşdırılması, bilikli və bacarıqlı gənclər yetişdirməkdir. Düşünürük ki, bu günün şagirdləri texnologiyaları çevik mənimsəməli, daimi təhsil prosesinə qoşulmalı, sağlam həyat tərzini keçirməli, həyatda, hər bir işdə düzgün mövqə tutmalıdır. Bu, bizim amalıdır.

Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası çərçivəsində 2015-ci ildən bir çox silsilə tədbirlər - ödənişsiz seminarlar, sınaqlar, konfranslar, layihələr təşkil edilib. İlk növbədə rektor, professor Əhməd Vəliyev başda olmaqla Odlar Yurdu Universiteti bütün bu proseslərin həyata keçirilməsində bizə məna və maddi dəstəkdir. Liseyimizin beynəlxalq proqram təminatı isə BSB (Bakıdakı Britaniya Məktəbi) tərəfindən həyata keçirilir. Gördüyümüz bir çox işləri, layihələri biz təmənnaşsız həyata keçirmişik. PİRLS (PİSSA) qiymətləndirmə tələblərinə uyğun ödənişsiz və izahlı sınaq imtahanları, ingilis dilində ödənişsiz danışıq dərsləri, buraxılış imtahanlarında iştirak edəcək şagirdlərə, onların valideynlərinə psixoloji dəstək kursları, "Müasir ailədə şagird, valideyn, müəllim və uşaq münasibəti" adlı beynəlxalq seminar, respublikada beynəlxalq proqramla təşkil edilmiş "Support programme" ilk yay məktəbi layihəsi, "Tədrisin təməyüllər üzrə təşkilində Almaniyada, Britaniya təcrübəsi" adlı beynəlxalq seminar, "Öylənərək öyrənək" layihəsi, müəllimlərin işə qəbulu üzrə "Diaqnostik qiymətləndirmə imtahanına hazırlıq" üçün metodik tövsiyələrin hazırlanması bu qəbildəndir. Bununla yanaşı "Peşəkar müəllim: oxuyub-anlama, yazı bacarıqlarının formalaşdırılması", "Yaradıcı, kreativ müəllim", "Zəka oyunubilik yarışı", "Beynəlxalq təhsil: alman təhsil sistemi, tətbiq və praktik nəticələri", "Fənlərə inteqrasiyanı yaradabiləcək praktik iş", "Sağlam qida və sağlam təhsil", "Azərbaycan övladiyam" Respublika müsabiqəsi həyata keçirdiyimiz uğurlu layihələrdəndir.

- Liseyin adında innovasiya sözü yer alır. İnnovasiya dedikdə nə nəzərdə tutulur?

Bu, bir çox insan tərəfindən verilən sualdır. İnnovasiya dedikdə müasir texnologiyalar, kompüter, elektron təchizatı nəzərdə tuturuq. Bizim nəzərdə tutduğumuz innovasiya- beyindəki düşüncə tərzini, yanaşmadakı dəyişiklik, baxış prizmasının, üsul, vasitələrin innovasiyasıdır. Yanaşma və baxış prizması dəyişildikdə nəticə mükəmməl olur. Mükəmməl nəticə isə robot yetişdirmək deyil, cəmiyyətə, ailəsinə, vətəninə yararlı, sosial bacarıqlı, sahib ol-

Beyindəki düşüncə tərzinin innovasiyası

Sevinc Əliyeva: "Yanaşma dəyişildikdə nəticə mükəmməl olur"

TANITIM. Odlar Yurdu Universitetini bitirib. Ölkədə aparılan kurikulum islahatlarında yaxından iştirak edib. Eyni zamanda "Ən yaxşı müəllim" müsabiqəsinin qalibi, ibtidai siniflərdə "Riyaziyyat" və "Azərbaycan dili" fənləri üzrə qiymətləndirmə vəsaitlərinin həmmüəllifidir. Məktəbəqədər və ibtidai kurikulum standartlarının hazırlanması üzrə ekspert, uzun müddət Təhsil Nazirliyinin layihələri üzrə təlimçi kimi fəaliyyət göstərmiş. Montessori təliminin Azərbaycanda ilk araşdırıcısı və tədqimatçısı, Fin Təhsil modelinin ölkəmizdə tətbiqini həyata keçirmiş ilk mütəxəssislərdəndir. Təhsil Nazirliyi və Dövlət İmtahan Mərkəzi ilə daim əməkdaşlıq şəraitində milli qiymətləndirmə və monitorinq, dərslərin yoxlanılması və qiymətləndirilməsi, PIRLS qiymətləndirməsi üzrə ekspert, seminar və konfransların təşkili, müəllimlərin maarifləndirilməsi istiqamətində beynəlxalq təcrübələri var.

duğu bacarığı ilə xoşbəxt olmağı bacaran, qurub yaradan şəxsiyyət yetişdirmək deməkdir.

- Necə edirsiniz ki, bütün şagirdlərinizi tanıyırsınız, onların maraqlarını bilirsiniz?

- Bunun üçün xüsusi bacarığa ehtiyac yoxdur. İşini sevmək, məsuliyyətli və işinə vicdanlı yanaşma yetərlidir. Mən otağımda oturmuram. Adətən günün böyük hissəsini şagirdlərin içində keçirirəm. Çatdıra bildiyim qədər 90% valideynlərlə qəbul zamanı görüşürəm. Müraciət edənlərin hər birinin suallarının cavablandırılması ilə şəxsən özüm məşğul oluram. Bu zaman valideyn və şagirdi daha yaxşı tanımaq olur. Adətən dərslər, yemək, oyun, gəzinti zamanı onların yanında olmağa çalışıram. Şagirdlərin baxışlarından, onlarla ünsiyyətə girməyə çalışıram, onlarla ünsiyyətdən maraqlarını bilmək olur. Bir tədris ili müddətində hər gün müşahidə etdiyim şagirdin xarakterini, xüsusiyyətini bilməyəcəyikse, onda müəllimlik diplomunu gərək universitetə geri təhvil verək. Uşağı tanımaq üçün 1 həftə bəs edir. Bizim liseyde müəllimlər otağı yoxdur. Müəllim gününü şagirdlərlə keçirir, bütün proseslərdə onlarla birlikdə olur. Şagirdlər sinif otaqlarını öz istək və maraqlarına uyğun qururlar və dəyişikliyi prosesə görə yenə özləri edirlər. Hətta şagirdlərin əl işlərini onların istədiyi güşələrdə yerləşdirilməsinə də icazə veririk.

- Məktəbəqədər təhsil kurikulumlarının (proqramı) tələb və əhəmiyyəti haqqında nə deyə bilərsiniz?

- Bildiyimiz kimi, 3-6 yaş uşaqların ən mühüm inkişaf dövrüdür. Bu yaş dövründə beyin hüceyrələri sürətlə, tələbat artaraq aktiv düşüncə, dərk etmə, potensial qabiliyyətlər inkişaf edir. Ancaq düzgün istiqamət düzgün inkişafın təməlidir. Burada əsas rol təbii olaraq oynayır. Çünki uşaq üçün inkişaf edəcək doğru mühiti o yaradır. Məktəbəqədər kurikulumun tələblərini valideynlər arasında daha çox maarifləndirici proqramlar vasitəsilə yaymaq lazımdır. Bir çox hallarda onlar məlumatlı olurlar. Bütün prosesi müəllimlərdən gözləyirlər. Məktəbəqədər təhsilin məqsədi uşaqların fiziki, psixi, emosional, sosial və idraki inkişafı üçün şərait yaratmaq, uşaqlarda yaşlarına uyğun sadə əmək vərə-

qlərini, məntiqi və yaradıcı təkəkkürün ilkin elementlərini, qüvvəclərini, addımlarını formalaşdırmaqdır. Bu yaşlarda doğru istiqamət götürüldükdə, kiçik yaşlardan istedadlar aşkar edilir.

Məktəbəqədər kurikulumda da digər kurikulum proqramları kimi eyni prinsiplər əsas götürülür və şəxsiyyətyönümlüdür. Uşağa kiçik yaşlarından şəxsiyyət kimi yanaşmanı tələb edir. Artıq 12 ildir apardığım eksperiment layihələrim əsasən sözləyə bilərəm ki, Montessori və Fin təhsili ən çox bu yaş dövrlərində effektiv olur. Biz uşaqlara sərbəstlik veririk. Oyunlarla onları tədrisə

İnnovasiya dedikdə müasir texnologiyalar, kompüter, elektron təchizatı nəzərdə tuturuq. Bizim nəzərdə tutduğumuz innovasiya- beyindəki düşüncə tərzini, yanaşmadakı dəyişiklik, baxış prizmasının, üsul, vasitələrin innovasiyasıdır. Yanaşma və baxış prizması dəyişildikdə nəticə mükəmməl olur. Mükəmməl nəticə isə robot yetişdirmək deyil, cəmiyyətə, ailəsinə, vətəninə yararlı, sosial bacarıqlı, sahib olduğu bacarığı ilə xoşbəxt olmağı bacaran, qurub yaradan şəxsiyyət yetişdirmək deməkdir.

çəlb edilir. Nəticə qısa zamanda əldə edilir. Uşaq nəyi, necə, kimlə özü müəyyən edir. Məcbur edilmir. Sadəcə müəllim mühit və şəraiti yaradır, bələdçilik edərək özü də onlardan biri olur. Səmərəli tədris prosesi qurulur, psixomotor bacarıqlar, idrak proseslərinə yönəlik oyunlardan istifadə edilir.

- Bu zaman sual yarana bilər ki, oyun kitabını necə əldə etmək olar?

- Belə bir oyun kitabı yoxdur. Bu, təbiiyyətin təbiiyyətlərinin, yaradıcı təkəkkürünün məhsulu olmalıdır.

- Nə etməlidir təbiiyyəti?

- İşini sevmək yetərlidir. Düşünmək, xəyal etmək, planlamaq, tətbiq etmək, sınaq qabiliyyəti və uğura aparacaqdır. Bu yolda ən asanı təqlid, ən çətinini təcrübə, ən şərəflisi düşüncədir.

- Tədrisin təməyüllər üzrə aparılmasını necə təşkil edirsiniz?

- Bizim bu sahədə artıq 2008-ci ildən təcrübəmiz var. Təməyülləşmənin bir çox müsbət tərəfləri var. İlk növbədə şagirdlər əlavə beyin yüklənməsindən azad olur. Peşəkar bir mütəxəssis olmanın ilk addımları atılır. N.Göncəninin sözləri burda əsl yerinə düşür: "Kamil bir palançı olsa da insan,

yaxsıdır yarımçıq papaqçılıqdan". Yarımçıq bilik, bacarıq, vərdişlər heç kimə lazım deyil. İşini peşəkara olmalısın. Cəmiyyətə də peşəkara həmişə ehtiyac var.

- Sizcə, təhsil müəssisələrində valideyn-müəllim münasibətləri necə qurulmalıdır?

- Kurikulum təlimlərində bizlər bunu xüsusi vurğulayırdıq. Valideyn-müəllim-şagird üçbucağı qurulmalı və daim əlaqəli işləməlidir. Bu üçbucağın bir bucağı olmadıqda təhsil də öz effektivini itirir, keyfiyyət aşağı düşür. Təhsildə keyfiyyət ilk növbə-

siyyət qurma bacarığına, səbri və təmkinli olmasına, geyiminə, nizam-intizamına, özünə inamına, dəqiqliyinə, dəyişən mühit və prosesə yanaşma tərzinə, çıxış yolları tapmaq bacarığına diqqət yetirilir. Ehtiyac olduqca dəstək və istiqamət verilir.

- Təhsilin səviyyəsi, uşaqların təlim nəticələrinin təhlili liseyinizdə necə aparılır?

- Ölkəmizdə təhsil sahəsində də digər sahələrdə kimi çox inkişaf var. Gündəlik, həftəlik, aylıq izlənmə proqramı vasitəsilə dinamika daim nəzarətdə saxlanılır. "Elektron məktəb" layihəmiz var ki, bu da proseslərin operativ idarə olunmasına kömək olur.

"MİL - support programme" çərçivəsində neçə ildir ki, şagirdlərlə iş aparılır. Şagirdə dəstək verilir. Bu proqram vasitəsilə kənar şagirdlərdən də ehtiyacı olanlara dəstək veririk. Bütün bu proseslər liseyde baş verir. Evdə dərslər hazırlanmasına icazə verilmir. Ev tapşırığı evə göndərilir. "Öyrənmənin yeri məktəbdir" prinsipi gözlənilir. Yalnız mütləq xarakterli kitablar evə verilə bilər. Həftəsonu valideynin arzusu ilə həftəlik işlənmə materialları evə göndərilir. Şagirdin liseyde məmnunluğuna çalışılır. Şagirdlərə istirahət və oyun saatları verilir. Belə ki, bir çox dərslər oyunla keçildiyindən dərslər uşaqları yormur. Siniflərdə 18 şagird, 1 sinif rəhbəri və 1 köməkçi müəllim olur.

- İstəməyən uşaq, zəif şagird anlayışına münasibətiniz?

- Əslində pis uşaq yoxdur. Mühit uşağı ya pis hərəkətlərə, ya da yaxşı hərəkətlərə çəkir. Aşağı sinifləri imtahansız qəbul eddiyimizə görə zəif uşaqlar olur. Xüsusilə də ingilis dili və riyaziyyatdan. Ancaq hamımız istedadlı uşaq ilə işləsək, onda zəiflərin inkişafı olmayacaq. Onlar da Azərbaycan vətəndaşıdır. Biz adətən zəif şagirdi qəbul edib "MİL - support programme" çərçivəsində dəstək veririk. Proqram çərçivəsində irəliləməyən və dəyişməyən şagird qalmır. İlk diaqnostik nəticədən 2 ay sonra yaxşılaşma doğru fərq yaranır. Bu fərq davamlı, ünsiyyət, fənlər üzrə bilik və bacarıqlarda olur. Bəzi valideyn yanaşmaları düzgün deyildir. İnkişaf o demək deyil ki, şagird 2 aya 6 il ərzində itirdiyini bərpa etsin. Fərq şagirdin ilkin anı ilə prosesdəki irəliləyişi arasında yaranır və proqram ağırlaşdıqca artan fərq üzərində iş aparılır. Hər bir şagird fərddir, hər biri bir şəxsiyyətdir. Hər birinin beyin hüceyrələri fərqlidir. Heç bir şagird bir-birilə müqayisə edilməməlidir.

- Bəs autizmlil uşaqlarla iş prosesi necə təşkil edilir?

- 2007-ci ildən eksperimental iş aparılır. Bu sahədə 12 illik təcrübəmiz var. Onlara xəstə kimi baxmaq düzgün deyil. O uşaqlar sadəcə fərqlidir. Fərqli düşüncəyə malikdirlər. Ünsiyyət qurmada çətinlikləri olur. Onlarla təməyüllər üzrə təhsil və Montessori təlimi çox effektiv olur. Fitri istedadları üzə çıxarılır. Şagird isə kollektivə qəbul edilir. Digər təhsil alanların tədrisinə mane olursa, prosesi pozursansa, təhsilini davam etdirməsində heç bir əngəl olmur.